

Karol GRODECKI

Męska Drużyna Harcerzy im. Tadeusza Kościuszki przy prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum w Kolbuszowej w latach 1913-1939

Początki skautingu — nowych organizacji młodzieżowych na ziemiach polskich datują się od maja 1911 roku, od chwili gdy Andrzej Małkowski zorganizował pierwsze drużyny skautów we Lwowie. W dniu 4 listopada 1911 r. po pobycie Andrzeja Małkowskiego w Rzeszowie i po jego odczytce o skautingu już 16 listopada 1911 r. zorganizowano pierwszą drużynę skautową. Powołana przez Andrzeja Małkowskiego organizacja młodzieżowa początkowo wzorowała się na skautingu angielskim, którego założycielem był generał Baden Powell. W pierwszych latach działalności skautingu na ziemiach polskich, opiekę nad nią sprawowało Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”.

I drużyna harcerska im. Tadeusza Kościuszki podczas zbiórki nad rzeką Nilem w 1935 r. W płaszczu prof. Stanisław Mleczko, opiekun z ramienia gimnazjum.

Historia Męskiej drużyny im. T. Kościuszki w Kolbuszowej ma swoją starą tradycję. Została założona na terenie gimnazjum już w 1913 r., a więc w trzy lata po wprowadzeniu skautingu — użyję nazwy polskiej — harcerstwa na ziemiach polskie przez dh. Andrzeja Małkowskiego. Był to kilkuosobowy zastęp, odbywający swoje zajęcia pod opieką „Sokoła”, który posiadał zaplecze techniczne, własny gmach i kadre. Organizacja ta wykazywała się w poszczególnych latach mniejszą lub większą aktywnością. Wybuch I wojny światowej przerywa na dłuższy okres czasu działalność organizacji i rozprasa jej członków — kilku z nich bierze udział w zmaganiach wojennych.

Dopiero w 1927 roku na terenie kolbuszowskiego gimnazjum powstaje próbna drużyna harcerzy (już harcerzy, a nie skautów), prowadzona przez prof. Bronisława Grabowskiego. Niestety, o działalności i pracy drużyny brak bliższych danych. 2 lutego 1933 roku na terenie gimnazjum drużynę zakłada prof. Jerzy Magur i zgłasza ją do Kom. Chorągwi we Lwowie, która wiadomość tę przekazuje Kom. Chorągwi w Krakowie. Praca w drużynie postępuje z przerwami i prowadzona jest przez dh. Waleriana Oryszczaka.

Na nowe tory zostało pchnięte kolbuszowskie harcerstwo dopiero na początku roku szkolnego 1934/1935, zaś jego organizatorami byli harcerze z lat poprzednich, którzy zabrali się do utworzenia dobrze zorganizowanej drużyny.

Powołano Radę Drużyny, w skład której weszli: drużynowy — Walerian Oryszczak, przyboczny — Stanisław Przybyło, zastępowy I zastępu „Orły” — Jerzy Tabeu, zastępowy II zastępu „Czajki” — Józef Chodorowski, zastępowy III zastępu „Lisy” — Marian Dec. Opiekunem drużyny z ramienia Rady Pedagogicznej został prof. mgr Władysław Burkiewicz. Już od jej powstania rozpoczęła się praca organizacyjna i ideowa. Na zbiórkach omawiano sprawę organizacji, pracy w poszczególnych zastępach, sprawy wycieczek, udziału w uroczystościach, organizacji wieczorków, przedstawień i tym podobnych imprez harcerskich. Ukoronowaniem działalności powstałej drużyny był dzień 9 grudnia 1934 r., w którym szesnastu druhowów złożyło pierwsze w dziejach organizacji harcerskiej kolbuszowszczyzny przyrzeczenie harcerskie, że będą wierni „Bogu i Polsce i Prawu Harcerskiemu” — na ręce dh. Antoniego Gromskiego, hufcowego Hufca Rzeszowskiego. W tym też roku

z inicjatywy harcerzy drużyny im. T. Kościuszki 14 listopada 1934 roku powstaje na terenie Szkoły Powszechnej w Kolbuszowej II Drużyna im. ks. Józefa Poniatowskiego, prowadzona przez dr. Kazimierza Lipskiego, zaś opiekunem jej był nauczyciel szkoły Władysław Wiśniewski.

Rok 1935 — Rok Jubileuszowy Związku Harcerstwa Polskiego — Rok Złotu w Spale, który miał zorientować młodzież, że praca harcerska to nie tylko wysiłek małego zastępu czy drużyny, ale stały i świadomy czyn dziesiątek młodzieży polskiej i świata. Praca przed wakacjami w drużynie stoi pod znakiem przygotowań do Złotu — 14 lipca 1935 r., w którym udział wzięło wyróżnionych przez Kom. Hufca czternastu druhowów. Końcem 1935 r. staraniem opiekuna prof. mgr Władysława Burkiewicza zawiązało się w gimnazjum dla obu drużyn żeńskiej (I Drużyna Harcerzek im. Królowej Jadwigi) i męskiej Koło Przyjaciół Harcerstwa, które wspomagało moralnie i materialnie obie drużyny.

W 1936 roku następuje zmiana na stanowisku drużynowego. Dh. Walerian Oryszczak ustąpił ze stanowiska z powodu matury, zaś na jego miejsce powołany zostaje dh. Marian Dec.

W roku 1937 następują kolejne zmiany organizacyjne. Sześciu drużyn opuszczają jedni druhowie po skończeniu matury, drudzy przenoszą się do innych miejscowości. Z funkcji drużynowego ustępuje dh. Marian Dec, a jego miejsce zajmuje dh. Władysław Fryc, który tę funkcję piastował będzie aż do tragicznego września 1939 roku. W tym także roku zostaje utworzony zastęp Starszych Harcerzy, którego zastępowym został mianowany dh. Stanisław Kądział. Z jego też inicjatywy zaczęto wydawać „Gazetkę Harcerską”.

6 stycznia 1939 r. drużynę odwiedził i dokonał inspekcji dh. Antoni Gromski. W czasie inspekcji, która była jak się okazało ostatnią przed wrześniem 1939 r. — pięciu druhowów złożyło przyrzeczenie harcerskie — ostatnie w niepodległej Polsce.

Końcowym akordem działalności I drużyny Harcerzy im. Tadeusza Kościuszki przy Prywatnym Koedukacyjnym Gimnazjum i Liceum w Kolbuszowej był 12 dniowy obóz drużyny w dniach 25 lipca do 5 sierpnia 1939 roku w lasach pod Bojanowem. W kilka tygodni później 1 września 1939 roku zamiast na inauguracyjną zbiórkę w nowym roku szkolnym, harcerze kolbuszowscy spotkali się w szeregach walczących wojsk, a po katastrofie wrześniowej w czasie okupacji — w konspiracyjnej partyzantce.

Zycie w drużynie na przestrzeni lat 1934—1939 przebiegało zgodnie z założeniami organizacji. Obok wzmoczonego ruchu zabawowo-wycieczkowego zastępów i drużyny oraz nauczania racjonalnego planowania i realizowania zamierzeń, zbiórki poświęcone były przygotowaniu harcerzy do przyszłej pracy dla społeczeństwa, zagadnieniami psychologicznymi, a w ostatnim okresie do działalności obronnej — zawody strzeleckie. Na przestrzeni tych lat drużyna zorganizowała kilkanaście wycieczek połączonych z grami terenowymi, kilka obozów parodniowych połączonych ze zdobywaniem stopni i sprawności harcerskich, zorganizowała kilka harcerskich ognisk na których w gawędach i pieśniach nawiązywano do bohaterskich tradycji narodowych.

Drużyna i jej poszczególne zastępy brały udział w licznych uroczystościach państwowych i kościelnych. Ze wspólnych imprez na uwagę zasługują: Adoracje Grobu Chrystusa (warty przy grobie), uroczyste msze święte z okazji patrona harcerzy św. Jerzego, uroczystych wieczorkach ku czci marszałka J. Piłsudskiego, rocznicach Konstytucji 3 Maja, rocznicach Odzyskania Niepodległości 11 listopada, pracach propagandowych: w „V Tygodniu Budownictwa Szkół Powszechnych”, w zbiórce na Fundusz Obrony Narodowej i innych.

Związek Harcerstwa Polskiego, a z nim drużyna kolbuszowskiego gimnazjum im. T. Kościuszki na przestrzeni dwunastu lat niepodległości potrafiła wychować to młode powojenne pokolenie w duchu patriotyzmu i umiłowania Ojczyzny tak, że wytrzymało ono najcięższą próbę życia w latach okupacji hitlerowskiej. Wychowani w patriotyzmie harcerze kolbuszowscy nie zawiedli w okrutnych latach okupacji. Wielu z nich, wierni słowom z przyrzeczenia „Bogu i Ojczyźnie i Prawu Harcerskiemu”, rzuciło na „Szaniec Ojczyzny” to co najdroższe — własne życie.